List 14. **NOVICE** Tečaj XLVI.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold, 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 4. aprila 1888.

Obseg: Kako bi kurili zoper slano. — Nekaj o molži. — Spomladnja paša po senožetih. — Vprašanja in odgovori. — Zakaj moramo redno obrezovati pritlično drevje. — Nasledki „šnopsa“. — Zemljepísni in narodopisni obrazi. — Trgovinska in obrtna zbornica. — — Iz deželnega zbora štajarskega. —Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kako bi kurili zoper slano.

V „Gospodarskem Glasniku“ za Štajarsko piše major Fr. Kaufmann o tej reči to le: Zopet se bliža čas spomladnji, ž njim pa tudi strah in bojazen, da ne bi škodovala slana. Škode se je bati toliko bolj, ker naši ljudje nečejo posnemati v obče gospodarjev po drugih deželah, koder z velikim uspehom kurijo zoper slano.

Kedar kdo sproži reč v kakšnem gospodarskem društvu, pravijo, to ni mogoče pri nas; siliti ne moremo nikogar, ako pa le nekateri kurijo, ne pomaga nič.

Tega sem se prepričal uže večkrat. Jaz sem kuril ter imel mnogo stroškov, a moj sosed hasek, ker je ves dim veter potegnil k njemu, dobri nepremožni ljudje pa so dobili še posebne nagrade v podobi odpisane dače zavoljo škode po slani. Občina ne postavlja poljskih čuvajev. Kar mi je torej še ostalo sadja, to sem moral sam čuvati, sicer bi mi bili tatje vse pokradli.

Takšne izkušnje poparijo naposled najbolj vnetega človeka in ga pripravijo v to, da roke križem drži.

Če posamezniki kurijo, ne pomaga res nič ali pa le malo; zelo drugače pa je, ako kurijo vsi posestniki. Tedaj pokrije dim na debelo vso okolico. Zelo dobro je, če poškropimo katranovec z vodo, dim je namreč potem debelejši in gostejši, ter ga veter ne zavleče kmalu drugam.

Da pa takšna dimnata odeja res pomaga, da vzhajajoče solnce ne odtali precej zmrzlih rastlin, prepričali smo se l. 1886. Nekateremu posestniku je slana vse uničila, a sosed je dobil mnogo sadja. Zvečer je namreč dežilo. Kar je oblakov obviselo na nebi, ti so zjutra zabranili solncu, da ni moglo precej zmrzlih rastlin odtaliti. To je pomagalo, da jim slana ni škodovala.

Ne morem zatorej popolnoma popustiti misli, da bi vendar mogoče ne bilo ob takih nevarnih dobah cele deželе zaviti v gost dim. Ko bi se trdoglavci prepričati hoteli! Potem bi ne ugovarjali toliko. Toda kako jih hočemo v to pripraviti. Menim, da z denarjem, ki ima toliko moč v sebi. Mislim si reč tako: finančni minister milostno dovoljuje odpisanje davkov po slani oškodovanim kmetovalcem, časi precej znatno.

Država veliko žrtvuje, oškodovancem odpisanje tudi prav hodi.

Vendar vse to ni v nobeni razmeri k velikim škodam, katere trpijo posestniki po vsakoletnih slanah.

Tukaj velja zopet prislovica: pomagaj si sam, in Bog ti pomore, pa tudi finančni minister, t. j. zoper navadne, bolj lehke slane pomaga kurjenje, ob velikih slanah pa finančni minister, ker davek odpiše kot nagrado za kurjenje, čeprav zaradi presilnega mraza ni pomagalo. Lenuhi pa naj bi takega odpisovanja ne dobivali, to je le zavržen denar. Ako bi ti sedaj morali ves davek brez odpisa plačevati, udali bi se naposled ter tudi kurili zoper slano. Saj pa ni treba veliko žrtvovanja. Nekoliko treščic pa nekaj katranovca, pa zadostuje. Toliko vzmore tudi manj premožen posestnik.

Po tem takem bi od zgoraj izpodbujeni posestniki morebiti le nekoliko škode po slani trpeli in vzmagali davek plačati ter dati državi, česar jej je treba. Tem bolj bi jim mogla država prizanašati ob velikih hudih slanah. Naša c. kr. kmetijska družba pridobila bi si velikih zaslug, ako bi takšen predlog še za letošnjo spomlad, podpirana od deželskih uradov, predložila finančnemu ministru, Ta naj bi za poskušnjo dal po političnih uradih razglasiti, da bodo milostno odpisovali davke le tistim občinam, koder so vsi posestniki obljubili kuriti, pa bodo tudi res kurili, če bi temu vkljub slana uničila, na primer: polovico pridelkov.

Vsled tega bi marljivi posestniki vplivali na mudne in jih na razne načine silili kuriti, ker bi se jim sicer bilo bati, da jim nič davka ne odpišejo. Nekateri bi gotovo tudi proti gospodarjevi volji na njegovem posestvu

zakurili. Časi kaže, da država sama glede na občne koristi vmes poseza.

Tako je pruski kralj Friderik II dragonce vojake poslal v občine na stanovanje, koder niso hoteli krompirja saditi, ter je ljudi tako prisilil, da so začeli pridelovati krompir. Marsikateri kantoni na Švicarskem potrošijo mnogo denarjev v nagrade za pokončevanje hroščev.

V nekdanji vojaški granici, to pa v zgornjem in sušnem delu, trpeli so veliko pomanjkanje krme. Vlada je potrošila mnogo denarjev v podpore. Naposled je pa zvedela, da ljudje niti koruznice niso pospravili, ampak potrgali roge, slamo pa pustili na polji, da je strohnela. Zaukaže torej koruznico pospraviti in stradajoči živini za krmo polagati. Ljudje se ne zmenijo za ukaz. Nato nastavi strogi polkovnik 20 gld. nagrade onemu, kateri bode prvi polagal koruznico, mudnim pa veli 25 batin našteti. Od tiste dobe ni bilo več prejšnjega silnega pomanjkanja krme.

Vsaka država izplačuje nagrade tistim, ki ubijejo kakšno divjo zver, ki vendar le po posameznih okolicah škoduje, vsemu občestvu pa ni nevarna.

Hudi zveri podobna je slana, ki cele dežele onesreči ter jim vzame davčno moč. Poprej, ko še železnic ni bilo, povzročila je navadno še glad in pomor. Zatorej bi jako umestno bilo, da bi vlada tukaj tudi nekaj storila. Kedar bodo v obče zoper slano kurili, ne bode državi trebalo mnogo žrtvovati za odpisavanje davkov.

Nekaj o molži.

Neki amerikanec je poslal ameriškemu kmetijskemu listu „Amerik. Agrikulist“ podobo, kako on ravna, da krava ob molži miruje z repom. K podobi, katero tudi mi prinašamo (glej pod. 19.), spisal je nastopne vrstice: Jaz vzamem 0·6 do 1 m/ dolgo in preko 1/3 m/ široko cunjo od starega platna ali sukna, s katero poprej kravi obrišem vime. En konec cunje privežem potem s preprostim vozlom na rep in sicer tik nad kodrastim koncem. Cunjo potegnem potem kravi med nogama ter stisnem drugi njen konec pod kolenov člen svoje noge, kjer ga na ta način trdno držim, kakor kaže to podoba. Tako ne more krava kar nič nagajati z repom.

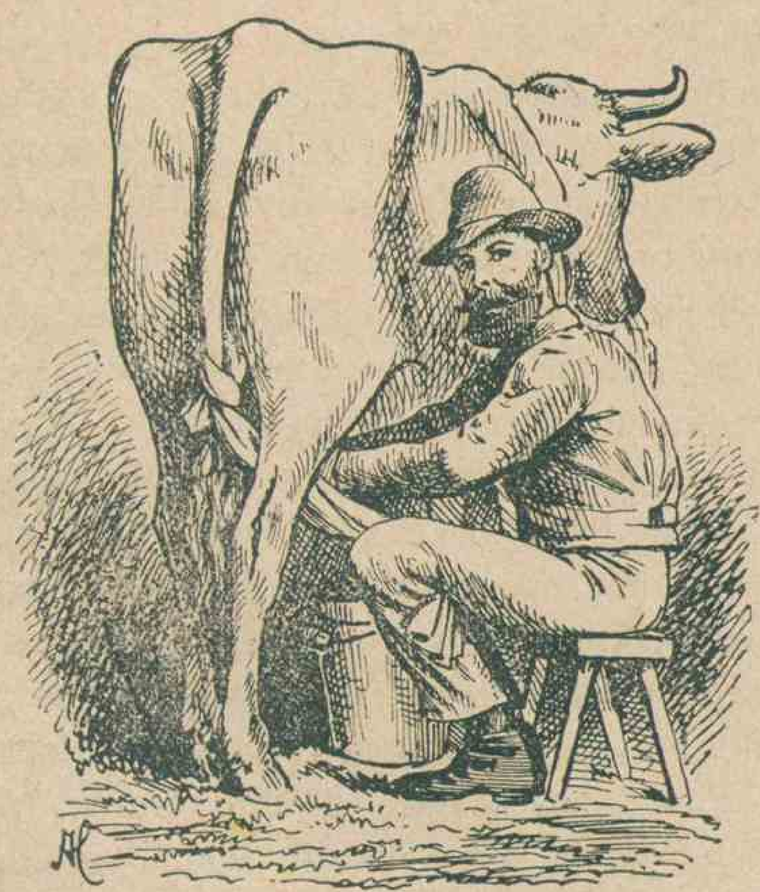

Podoba 19.

Marsikateri naših gospodarjev se bode nasmehnil tej podobi, češ, dedec molze. A vendar ni to nič čudnega, le prav pametno je, saj pri izvrstnih švicarskih živinorejcih tudi moški molzejo. Ženska je namreč veliko preslabotna, da bi kravo izmolzla do čistega, zlasti, ako jih mora po več na enkrat pomlesti. Večina vimenskih bolezni, kakor: oteklina, šen, volčič i. t. d. prihajajo od tod, ker ni vime do čistega molzeno; pa ne samo to, slabo molzene krave popuščajo tudi mleko.

Spomladnja paša po senožetih.

Po nekod imajo kmetovalci navado, da pasejo živinp od zgodnje spomladi do sv. Jurija po senožetih. Ta navada jim je pa zelo škodljiva, ker dajejo take senožeti potem dosti manj sena! Saj drugače ni mogoče! Senožeti pričenjajo zeleneti že meseca malega travna, večkrat celo že meseca sušca. Če pasemo po senožetih ob tem času, pomuli nam živina takoj prve travne bilke. Trava se tako v rašči tolikaj ovira in zadržuje, da ne more prav od tal. In vse to se godi ravno ob istem času, ko bi imela vlaga največ pripomagati uspešni rasti, in ko ima trava dobivati največ moči. Ni čuda torej, da nam dajejo potem take senožeti poprek za tretjino manj sena in da trpijo še posebno ob suhem vremenu! Zaleže li toraj tista malovredna paša na spomlad za toliko manjši pridelek? Bi li ne bilo bolje in ceneje, če bi pridelovali več krme na polji ter tako skrbeli za potrebni živež o zgodnji spomladi? —

Glejmo torej, da odpravimo toliko škodljivo spomladnjo pašo po senožetih povsod, koder je še v navadi!

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 27. Kako dolgo naj sesajo teleta, katera bodo za rejo, in kakšna krma jim najbolj pristuje, kadar so odstavljena. (U. W. na Zalemlogu.)

Odgovor: Ako hočete zrediti tele za vola, tedaj zadostuje, da sesa kakih 6 do 8 tednov. Ako pa hočete porabiti mlado za pleme, tedaj naj sesa 3 mesece, in če mogoče, tudi delj. Odstavljajte pa počasi. Od začetka naj dobiva tele z vodo pomešanega mleka, kateremu pridevajte po nekoliko otrobi. Vrhu tega pa privajajte tele senu ali sploh suhi krmi. Prvo leto naj dobiva krepke in bolj suhe krme, mešane toliko s senom ali slamo, da je želodec poln. Vodena krma škoduje mladi živini, ker slabi prebavila in sploh ves život. Najbolje nam uspeva mlado govedo ob kuhanem ječmenu ali ovsu, katerega mu po pameti dajajmo poleg rezanice in sena.

Vprašanje 28. Blagovolite mi naznaníti, kje bi dobil najboljših sadnih dreves, in katere vrste jabolk in hrušek priporočate za naš gorski kraj? (A. S. v Bolci.)

Odgovor: Pravilno vzgojenih jablani in hrušek doboste, ako jih nima oskrbnik Stiegler v St. Petru pri Gorici, še najboljših pri Klenert & Geiger-ji v Gradci.

Bliže vas ne vemo za drugo zanesljivo tvrdko. V Gradci so drevesa po 50 do 60 kr. Jeseni prihodnjega leta bodete mogli dobiti drevja tudi pri naši družbi v Ljubljani, in sicer najdraže po 30 kr. drevesce. Katere vrste so za vaš kraj najboljše? Na to je težko odgovoriti, saj niti ne poznamo vaše zemlje. Najboljše jabolčne vrste, ki uspevajo povsod na vsaki zemlji in na vsaki legi, so: Angleška zimska zlata parmena, velika kaselska rejneta. Izvrstno jabolko je čebular ali hlebčar (nemški rother Stettiner), a rodi le v globoki in rodovitni zemlji. Na Kranjskem uspeva povsod dobro mašanckar, ravno tako tofelj. Izmed hrušek je omeniti raznih moštnic, postrvenk, koperčaric itd. Glede vrst velja le izkušnja. V Ljubljani bodemo letos napravli sadno razstavo samo zato, da spoznamo, kako ravnajmo v prihodnje glede sadnih vrst.

Vprašanje 29. V neki starejši pratiki sem bral, da izdeluje neki Miha Lakota na Dovjem napravo, s katero more en človek goniti mlatilnico, ki jo drugače morajo štirje možje. Kaj je s to rečjo? (Fr. G. v Višnji vasi.)

Odgovor: Dotična naprava nam je dobro znana, saj je njen model pri kmetijski družbi v Ljubljani. Naprava pa nima nobene vrednosti, ter je še nihče ni rabil, tudi Miha Lakota sam ne.

Vprašanje 30. V našem kraji bolehajo sedaj zelo konji za boleznijo, ki jo imenujemo grče. Kaj je vzrok tej bolezni, in kako zdraviti od nje? (J. P. v Bledu.)

Odgovor: Ker niste natančno popisali bolezni, in ker ne vemo, katero bolezen imenujete grče, zato ne moremo odgovoriti na to vprašanje.

Zakaj moramo redno obrezovati pritlično drevje?

Vsako pritlično drevo je treba obrezavati. Z obrezavanjem dosezamo različne namene. Narejajo se tako lesne mladike, na katerih so organi, t. j. listje, da vzprejemajo hrano iz zraka. V obče smemo trditi, da se drevo kolikor več listja ima, toliko bolje hrani in da je toliko krepkejše. Kako se torej delajo lesne mladike, ki razvijajo samo listje? Z močnim skrajšavanjem na dva do tri pope! Zakaj? Drevesne veje so v popolnem soglasji s koreninami. Vsaka veja ali mladika ima svoj delež od korenin; če ji tega vzameš, ne more uspevati, t. j. ne more novega lesa delati, dokler se ne nadomestijo korenine.

Če torej skrajšamo mladiko na dva popa, dobodeta ona dva od njima namenjenih korenin ves sok, ki ga je imela dobivati vsa mladika. Kaj se zgodi? Iz teh dveh popov vzrasteta močna poganjka, katera povečata drevo. Kaj se pa zgodi, če ne skrajšamo mladike? Mladiki namenjene korenine bi morale potem 20 ali še več popov preskrbovati s sokom, vzrasli pa bi le kratki in slabotni poganjki, in ker tišči sok le proti vrhu, ostali bi spodnji popi gluhi. Ti kratki poganjki so potem navadno sadni les ali se vsaj v kratkem izpremene v takega. To je prav, rekel bi marsikedo. Ne, to ni prav, ker tako neobrezano drevo bi kmalu poginilo. Zakaj? Te kratke mladike, ki imajo uže cvetne pope, porabljajo ves sok za se, a drevo ne more tvoriti novega lesa. Vsled tega izgubi drevje listje, zato pa ne more iz zraka jemati dovolj živeža niti si ne more soka upodabljati (asimilovati), in slednjič pogine. Vzlic gnojenju? Vzlic!

Pod. 20.

Pod. 21.

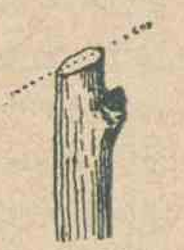
Pod. 22.

Kajti vsako drevo jemlje hrano iz zemlje in iz zraka. Ako ne more hrane jemati iz zraka, mora poganiti če raste v še tako plodnji zemlji.

Pod. 23.

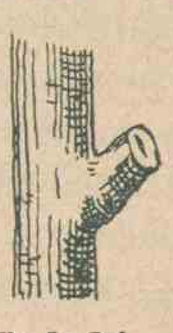
Pod. 24.

Pod. 25.

Ako bi kedo pritličnega drevesa, ki ima uže lesno obliko, ne obrezoval, zgodilo bi se to le: V prvem letu bi drevo nekoliko rodilo, a razvilo bi prav malo lesnih poganjkov. V drugem letu bi bilo obsuto s sadnim lesom, cvelo bi močno, rodilo pa ne, ker bi mu vsled slabosti odpadalo cvetje. V tretjem letu bi pa začelo hitro hirati ter potlej bi tudi kmalu poginilo.

Sadjarju, ki goji pritlično drevje, tvoriti je drevesu z rezatvijo les in sadje. To je najvažnejše pravilo! Ako ni moči uže lesa tvoriti, potem je drevo izgubljeno; rešiš je le, če je prav močno skrajšaš, s tem pa izgubi obliko, ki si mu jo prej pridobil z velikim trudom.

Kratka rezatev (na dva ali tri pope) dela les, dolga (na pet do šest popov) dela pa sad. Zakaj? Ako krajšamo na pet popov, dasta zgornja popa kakega močnega drevesca dva kratka lesna poganjka, iz tretjega popa naredi se sadni les, četrti pop izpremeni se v cvetni pop, in peti pop ostane gluh. Pri slabem drevescu se naredi morda poganjek samo iz zgornjega popa, drugi se izpremene v sadni les, ki prihodnje leto rabi toliko soka, da zelo oslabi drevo.

Za rezatev je rabiti vedno le dober in oster nož. Kadar obrezuješ drevje, bodi si na vrtu ali v drevesnici, pritlično ali visokodebelno, odreži mladike vselej tikoma enega popa. Podobi 21. in 22. kažeta nepravilno rezatev, podoba 20. pa pravilno. Tudi kadar odrezuješ les tikoma kakega debla, moraš pravilno rezati. Podobi 24. in 25. kažeta ti nepravilno odrezano mladiko, podoba 23. pa pravilno.

Poučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Pravemu vinu so slovo dali, malo da ne, popolnoma. To pa ni bilo še vse; ne le, da so si z plesom in imenovano strupenino pričeli Zaleščani, med njimi tudi nekateri bolj lahkomišljeni možje in žene, poleg gmot-

nega premoženja tudi zlati čas in ljubo zdravje še bolj zapravljati, kot se je to tú do sedaj godilo, nego polnili so tudi Naduharjev žep prav pridno; kar bilo je pa pri tem najbritkeje, pričeli so tudi v moralnem oziru očitno hirati in propadati. Zares žalostno, britko in tužno! Uže med plesnimi vajami sta vražja Plahtač in Beta njegova marsikateremu preje sramožljivemu mladeniču in marsikaterej čisti deklini, ogenj nesrečne poželjivosti v srcu zasvetila, kateri razplamteval se je potem od dné do dné vedno bolj toliko časa, da je enemu ali drugemu slednjič belo obleko krstne nedolžnosti popolno popalil. Marsikatera preje cvetoča in krasna cvetka zaléška, bila je v trušu in hrušu plesnem za vselej pomendrana in vničena; marsikateri mladenič, preje ponosen na svojo čast, dobro ime in poštenje, je v posledici padel od padca do padca, dokler se ni — dušno in telesno vničen — za vselej — zgrudil. . . .

Z javnimi plesi se v Zalesji dotičnega predpusta še ni bilo pričelo; stopili so pa prec po velikej noči ž njimi tem silneje na dan.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

Nekemu kristjanu pa se je drugokrat pripetilo to-le. Srečal je dolgobradatega in skoro golega Santona. Arabci, ki so kristjana spremljevali, poskakali so s konj ter ponižno šli poljubit roko Santonu. Naš potnik pa, da bi se brzo znebil čudaka, vrgel mu je veliko vreden novec. Santon je pobral dar, resnobno stopil k tujcu, ter mu s hvaležnosti in posebne naklonjenosti pljunil v obraz. „Blagor tebi, Nazarejec“, zavpili so Arabci, „Santon te je poblagoslovil za vselej! Zamaknjeni Sidi Mamoh je pljunil váte. Kar je Bog dal, nima zbrisati človeška roka.“ Rad ali nerad je potnik robec pomašil nazaj v žep, ter počakal, da se je pljunek sam posušil. Marokanec meni, da so topi in blazni Santoni za čudo sveti. Bog jim je um zaprl, veli ti, in le kedaj pa kedaj jim ga odpré, tedaj pa zinejo po katero besedo. Te besede smatra ljudstvo kot razodenje božje. Tudi stanišče pustinjakovo je sveto, zato tudi nedotekljivo. Da se more spoznati, namazano je z rudečo barvo. Kedar Jud mimo gré, mora se izzuti, kakor mimo mošeje. Tudi je tako stanišče zavetje zločincem. Kedor stopi čez Santonov prag, varen je in otet. In kakor je stanišče pustinjakovo nedotekljivo, prav tako nedotekljiv je tudi grob njegov. Na Santovem grobu plapola rudeča zastava, da se ve, čegav je grob. Tudi so taki grobi priljubljeni božji potje pravovernikom.

Noša v arabskih mestih vleče náše oči Evropejčeve. V Algiru je noša dragocena in sijajna, v Maroku pa jako malerična. Marokanec se oblači v dolgo jako ohlapno haljo od bele volne, katera je lepo urezana, da se previja v gube pri hoji. Velé tej obleki „haik“, in nosijo jo vsi stanovi od sultana do zadnjega delavca. Pod haikom nosijo široke bele svitice, pa kaftan, ki ga pas paše. Obuvajo se v babuše, ali v škornje od rumenega usenja. Pokrivajo se s turbanom. Tako se nosijo bogatinci. Obleka kmetova ali preprostega meščana pa je trda halja od platna ali volne, potegne jo čez glavo kakor vrečo, in gré mu samo do kolen. Judje nosijo še neko posebno obleko, da se razločujejo od domačinov, in hoditi morajo skriti. Tudi ženske nosijo haik, ki je od lepše robe kot moški.

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

IX. Gospod zbornični svétnik Ivan Perdan poroča o vprašanju, ali je brinova esencija žgana opojna pijača. Odsek se izraža o tem predmetu tako-le: Brinova esencija žgé se iz brinovih jagod ter se rabi kot domače zdravilo; po kapljicah spustí se na sladkor ter se tako poživa. Ponajveč pa se dela iz nje brinjevec, in sicer tako-le: Malo brinjeve esencije se dene v sirotko ali pa se pomeša s špiritom in vodo, in brinjevec je gotov. Ako bi za pravo zmatrali, da brinova esencija ne spada k žganim opojnim tekočinam, morali bi isto trditi o punčevini, če tudi se prišteva v razglasilu gospoda c. kr. deželnega predsednika od 12. januarija 1885, dež. zak. št. 6, k žganim opojnim tekočinam. Gledé na rešeno predlaga odsek: „Slavna zbornica naj se izjavi v dopisu do c. kr. deželne vlade, da je brinjevo esencijo prištevati žganim opojnim tekočinam“.

Predlog se sprejme.

X. Gosp. zbornični svétnik I. Baumgartner poroča o dopisih c. kr. deželne vlade in c. kr. deželnega šolskega sveta o doneskih za obrtni nadaljevalni šoli, ki se imata ustanoviti v Postojni in Radovljici. Da je potreba take šole v Postojini, jasno je iz tega, ker se nahaja v Postojini 23 obrtnih pomožnih delavcev, ki so tam v nauku in ki bi po določilih § 75. in 100. zakona od 8. marcija 1885 (drž. zak., br. 22) morali obiskavati nadaljevalne šole ter so do zdaj brez vsakega dopolnilnega obrtnega pouka. Takisto je v Radovljici in nje okolici v nauku 42 obrtnih pomožnih delavcev, ki so tudi dolžni obiskavati take šole, a so do zdaj brez vsakega obrtnega pouka. Ker odsek pripoznaje potrebo obrtnih nadaljevalnih šol in je v ta namen že drugod zbornica do zdaj dovolila znatne doneske, misli, da mora ustreči tema opravičenima prošnjama in predlaga: „Slavna zbornica naj dovoli obema rečenima obrtnima nadaljevalnima šolama podporo po 50 gld., odnosno naj pozneje prosi potrjila temu sklepu pri visokem c. kr. trgovinskem ministerstvu“.

Predlog se jednoglasno sprejme.

Politične stvari.

Iz deželnega zbora štajarskega.

V zadevi slovenskih zemljiških uknjižeb.

Govor deželnega poslanca **dr. Jos. Serneca** v deželnem zboru štajarskem dne 17. januarija 1888.

(Konec)

Deželni odbor je oblastvo za celo Štajersko; zarad tega bi se pa tudi moral obnašati jednako nepristranski proti Slovencem kakor Nemcem, da se morejo Slovenci kakor Nemci nanj ozirati z jednakim zaupanjem. Kolikor najmanje smemo terjati, je, da deželni odbor v katerem sedijo Nemci, ki se ponašajo s svojo narodno zavestjo, ne pozablja da tudi Slovenec čisla svojo narodnost, ter da je ponosen, da je slovenske krvi! Deželni odbor mora znati, da ima Slovenec jako nežen čut za svoje pravice, h katerim tudi spada pravica, da sme v svojem jeziku nastopati pri sodnijah, ter da si ne bode dal odvzeti te teško priborjene pravice! Pri obravnavi te zadeve moralo bi se v poštev jemati, da imajo prebivalci na Spodnjem Štajerskem jako živ naroden čut, da jih mora torej globoko užaliti, ako vidijo, da se jim skuša odvzeti pravica, katero jim davajo državne postave, katero priznava vlada, katera je pri sodnijah v veljavi, ter ima najboljše nasledke!

Kako prijetno je za slovenskega posestnika, ki zna pisati in brati, da more sam v zemljiških knjigah pogledati in prečitati, kaj je pri njegovem zemljišči uknjiženega; in da se mu ni treba zanašati, kaj in kako se mu uknjižbe raztolmačijo.

Zakaj ne privoščite Slovencem tega? Ali je zaradi tega nemštvo na škodi, če se na prošnjo, katero uloži Slovenec sam ali pa njegov pooblaščenec zanj v slovenskem jeziku, izvrši uknjižba pri njegovem lastnem zemljišči v slovenskem jeziku?

Pri nas spodaj občevanje mej Nemci in Slovenci ni tako napeto, poznam nemške trgovce v Celji, ki razpošiljajo po deželi slovenska pisma, druge zopet, ki dajo v „Slov. Gospodarji“ tiskati svoje anonse; če kdo pride k nemškim trgovcem in govori slovenski, postreže se mu v pravilnej slovenščini; zatorej ni res, da bi v mejsobnem občevanji vladalo mej obema narodoma toliko sovraštvo. Zagotavljam Vas, da samo nekateri zagrizenci in zakotni lističi skušajo zasejati terorizem in sovraštvo, in da tisti najbolje ravna, ki se za to ne zmeni, nego mirno naravno gre svojo pot.

Nemam iluzije, da bode večina visokega deželnega zbora odstopila od svojega predloga, v katerem se nahajajo globoko nas žaleče besede; naj se izreče hvala deželnemu odboru za njegovo zgoraj obsojeno ravnanje, katero sega tako daleč, da nam se skuša kratiti naša pravica, namreč da se v zemljiške knjige glede naših zemljišč upisuje v našem jeziku, ter da se hoče celo zaradi tega pri državnem sodu uložiti pritožba! Te iluzije, da bi se dal visoki deželni zbor prepričati, nemam, — saj mi je predobro znana zgodovina te zbornice.

Vendar jedno Vam rečem, in zdaj ne govorim sam zase, nego v imenu blizu 400.000 štajerskih Slovencev: Danes stojimo Slovenci na drugem mestu, kakor v 1860. letih. Dandenes ne more nobena večina tukajšnje zbornice Slovencev predrugačiti. Vi nas ne bodete prepričali, da se potegujete za napredek, ako nas skušate oropati maternega jezika v šoli in v uradu! Sklepajte kar hočete! Vi nas sicer lahko ranite, nas lahko žalite in zavirate v našem napredku, pa, zadušili ne boste več našega naroda, niti zadržali njegovega vidnega in neprestanega napredka! — Kljubu vsakemu pritisku hodili bodemo svojo pot in si konečno priborili jednakopravnost v vrsti avstrijskih narodov!

Obžalovati pa je, da se od strani dež odbora in dež. zbora ponavljajo taka žaljenja. Ravno ta deželni zbor in večina deželnega odbora poudarjata vedno, da je Štajerska celokupna in da se ne sme razdeliti. Ako Vam je res na tem kaj ležeče, pa ne trgajte sami vedno vezi, ki nas spaja; ta vez se trga najbolje s tem, če se žali naša narodnost, če se govori o „novoslovenskem“ in „windisch“, če se sklepajo taki predlogi, kakor je predstoječi, v katerih se pravi, da zasluži obsojeno postopanje deželnega odbora „hvaležno priznanje“

Razumi se, da bodem glasoval za predlog manjšine. (Živahno odobravanje in ploskanje na desni.)

Naši dopisi.

Iz Ljubljane.

Dr. Valentin Zarnik.

Velki petek popoludne ob 3 zatisnil je svoje oči Valentin Zarnik, mož, čegar spomin bode v zgodovini slovenskih narodnih borb živel na veke.

Zarnik bil je, kakor večinoma vsi slovenski dijaki, vbog, toda znal je to zapreko premagati z železno marljivostjo tako, da si je že na gimnaziji v Ljubljani, kasneje pa na Dunajskem vseučilišči s privatnim podučevanjem prislužil za obstanek potrebnega denarja, vrh tega pa se je pridno učil stroke svojega poklica, ptujih jezikov in ptujega slovstva tako, da je stopivši v dejansko življenje imel velik zaklad vednosti. — Ko je svoje študije dovršil, vstopil je pri hrvatskem banu Rauch-u za hišnega učenika, kjer si je pridobil temeljito poznanje hrvatskega političnega in socijalnega življenja.

Dalje pripravljal se je naj pred na Štajerskem in konečno v Ljubljani v advokaturskih pisarnah za svoj prihodnji poklic. Samostojni odvetnik postal je pred 11 leti; mnogo pred že je deloma z živo, deloma s pisano besedo pomenljivo segal v slovensko politično življenje

Največje vspehe dosegel je za probudo našega naroda gotovo s svojimi živahnimi — ognjevitimi govori na slovenskih taborih.

Gotovo mu ne bode nihče skušal kratiti zaslužene slave prvega slovenskega taborskega govornika.

Tudi Zarnikovi govori v deželnem zboru imeli so posebno lice v drastičnem pobijanji nasprotnikov, v ojstri šali, s katero je belil svoje govore, in kdor prebera stenografične zapisnike dotične dobe, našel bode, da mu je nasprotnik Deschmann vedno podajal največ in najizdatnejšega gradiva za osoljene odgovore. S Hrvaškega prinesel je saboj nekoliko naglasa in pa splošnega načinu tam navadnega političnega govora.

Dr. Zarnik pripomogel je prav izdatno v to, da je slovenska stranka kranjskega deželnega zbora dejansko vpeljala slovenski parlamentarni jezik. – Tudi spisi Zarnikovi, raztreseni po različnih novinah, knjigah in knjižicah pridobili so si hitro veliko priznanja. Naj pred oglasil se je z večjim uspehom v „Novicah“ s svojimi slikami iz državnega zbora; o teh opisozal je takrat najbolj sloveče kolovodje ustavoverne stranke.

Dalje spominjamo na znano, Deschmannu posvečeno brošuro „Don Quixote della Blatna vas“, da ne omenjamo še posebej mnogih spisov v „Sl N“.

Zadnje tri leta odtegnil se je dr. Zarnik popolnoma političnemu in sploh javnemu delovanju zarad mučne bolezni, ki mu je bila tudi konečno uzrok prerane smrti.

Kot politik bil je doktor Zarnik pogumen in ognjevit boritelj, v podrobnih vprašanjih prišel je pa nekolikokrat v nasprotje s svojimi tovariši.

Pokojni sklenil je svoje življenje, še le 51 let star, zapustivši žalujočo udovo, dva dečka — v srcih naroda slovenskega pa večno hvaležnost, Zemljica bodi mu lahka!

Pogreb dr. Zarnikov bil je velikonočno nedeljo popoludne ob ½6 z Resselnove ceste, čez mesarski most, Vodnikovo cesto, dalje po velikem trgu, špitalsko, in slonovo ulico in po dunajski cesti. — Spremstva bilo je sila veliko v prvi vrsti se ve da iz narodnih krogov: državni in deželni poslanci, mestni odborniki in zelo veliko meščanstva. Dalje: gg. c. kr. deželni predsednik s predsednikom c. kr. deželne sodnije, mnogo svetovalcev c. kr. deželne sodnije, pa tudi več nemških zastopnikov odvetniške komore.

V prav obilnem številu vdeleževale so se pogreba tudi dame iz narodnih krogov.

Vence doposlala so vsa narodna društva, klub deželnih poslancev in pa slovenski državni poslanci, mestni odbor, narodna tiskarna itd.

Ker je vstop na pokopališče še vedno prepovedan, smelo je spremstvo iti samo do cerkve sv. Krištofa.

Pred razhodom govoril je dr. Vošnjak na dvorišči, med cerkvijo in mežnarijo, mrtvaški govor.

— **Poslanca dr. Ferjančič-a** zadela je jako težka, britka zguba: Veliko soboto popoludne ob 2 umrla mu je njegova še le 29 let stara soproga za jetiko. Pogreb njen bil je v ponedeljek popoludne. Ranjka, rojena Ptujčanka, zapustila je troje otrok v nježni starosti; v grob spremlja jo splošno srčno milovanje.

— **Klub slovenskih poslancev** ima jutri, četrtek popoludne ob 3 v čitalnični dvorani ljubljanski shod v ta namen, da se posvetuje o tekočih važnejših vprašanjih.

— **Velikonočni prazniki letošnji** bili so jako lepi Veliko soboto dopoludne je sicer še nekoliko deževalo, popoludne pa nastalo je zopet solčno, gorko vreme, trate dobile so že lepo zeleno barvo, procesije vstajenja bile so lepo — veličastne in prav tako tudi oba velikonočna praznika.

— **Jos. Stritarjevih** zbranih spisov prišli so na svitlo snopič št. 38, 39 in 40.

— **Vabilo na XXIII. redni veliki zbor „Matice Slovenske“** v sredo 18. aprila 1888. l. ob 4. uri popoludne v mestni dvorani.

Vrsta razpravam:

1. Predsednikov ogovor.
2. Račun o društvenem novčnem gospodarstvu v dobi od 1. jan. do 31. dec. 1887. l.
3. Volitev treh računskih presojevalcev. (§. 9. a. dr. pravil.)
4. Proračun za l. 1889.*)
5. Letno poročilo o odborovem delovanji v dobi od 1. aprila 1887. do 1. aprila 1888. l.
6. Dopolnilna volitev društvenih odbornikov.

Vsled smrti, odpovedi in po §. 12. dr. pravil imajo letos izstopiti iz odbora: Gg. † *Einspieler Andrej, dr. Jarc Anton, Kaspret Anton, Majciger Ivan, Pleteršnik Maks, Šuklje Franc, Vilhar Ivan, Zupančič Vilibald, dr. Zupanec Jernej in Žolgar Mihael.* V odboru pa še ostanejo: Gg. Cigale Matej, dr. Dolenec Hinko, Flis Ivan, Grasselli Peter, dr. Gregorčič Anton, Gregorčič Simon, Hubad Franc, Kermavner Valentin, Kersnik Janko, Kržič Anton, dr. Lampe Franc, Levec Franc, Marn Josip, dr. Poklukar Josip, dr. Požar Lovro, Praprotnik Andrej, Raič Anton, Robič Luka, Senekovič Andrej, Stegnar Feliks, Svetec Luka, Šubic Ivan, Šuman Josip, dr. Šust Ivan, dr. Tavčar Ivan, Tomšič Ivan, Vavrů Ivan, Vodušek Matej, Wiesthaler Franc in Zupančič Anton.

Vsaj 16 odbornikov mora po §. 12 dr. pravil navadno bivati v Ljubljani. Izstopivši smejo biti zopet voljeni.

Pri volitvi odbornikov in istotako pri volitvi treh računskih presojevalcev (3. točka) se vštevajo tudi volilni listki tacih društvenikov, ki sicer niso mogli priti sami k zboru, ki so pa vendar volilne listke poslali odboru z lastnoroč-

*) Računski sklep in proračun sta gg. društvenikom v društveni pisarni na ogled in jim bosta pri velikem zboru tiskana na razpolaganje.

nim podpisom tako, da ni suma zaradi kake prevare.

7. Samostojni predlog odborov:

Redni veliki zbor naj sklene, da se ima §. 36. opravilnega reda, ki se je doslej glasil: „Tajnikovo službo odbor po razpisu oddaje za tri leta“, spremeniti in glasiti v prihodnje tako: „Tajnikovo službo odbor po razpisu oddaje praviloma na tri leta (§. 13. mat. pravil). Ako se je pa odbor po večletnem tajnikovem službovanji uveril o njegovi popolni sposobnosti, sme ga tudi brez razpisa potrditi za daljšo dobo“.

8. Posamezni predlogi in nasveti. (Prav. §. 4. a.)

V Ljubljani dné 27. marca 1888.

Predsednik: Josip Marn. Odbornik in blagajnik: Ivan Vilhar.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Prazniki Velike noči imajo tudi za politično gibanje nekaj pomirlivega, zato se opazuje mir tudi še sedaj po minulem Velikem tednu in praznikih. — Cesarjevič Rudolf podal se je z dvema bratrancema v Opatijo k svoji soprogi nadvojvodici Stefaniji. Tam se je visoka družba s spremstvom na ladiji „Greif“ podala na morje in z Reke se brzojavlja, da je ladija na severvo-izhodnem delu otoka Pago obtičala na pesku, nevarnosti ni nikakoršne in govorner Reški odposlal je tje takoj parni čoln „Dely“, da visoko gospodo pripelje nazaj v Opatijo.

Velikonočne praznike praznovali so v dvorni cerkvi tudi vsi na Dunaji navzoči členi cesarske rodbine. Cesar vdeležil se je s cesarjevičem in nadvojvodi procesije vstajenja. Ravno tako se je vdeležil cesar velike maše v dvorni cerkvi z vsemi nadvojvodi in pa drugimi na Dunaji navzočimi členi višjih redov.

Povodom zadnjih velikih nesreč vsled požarov in povodenj pokazal se je cesar zopet pravega očeta svojim ponesrečnim državljanom, na Ogrsko, v Galicijo, na Češko, Koroško in Tirole nakazal je cesar prav velike denarne podpore. — Tudi v kranjski deželi ponesrečlih spominjal se je cesar s prav milosrčno roko s tem, da je ukazal pogorelcem v Vinici doposlati izdatno podporo 1000 gld.

Nadvojvoda Karol Ludwig pokrovitelj obrtnijske razstave, katera se poipravlja v slavljenje 40letnice vladanja cesarjevega v rotundi v Praterju, ogledal si je v pondeljek priprave za to razstavo.

Vpokojen vseučilišni profesor vitez Zhishman imenovan je za vodjo cesarjeve fideikomisne knjižnice. Znani dvorni igralec pl. Bukovič, v prejšnjih časih, vodja mestnega gledališča, je nanagloma umrl.

Nemška. — Cesar Friderik pomilostil je z razpisom z dne 31. marca vse, ki so bili obsojeni zarad žalenja veličanstva zarad hudodelstev in prestopkov glede izvrševanja državnopravnih pravic, zavolj upora zoper državno vlast, kalenja javnega reda, žalenja vradnikov, tiskovnih prestopkov in pa zarad prestopkov zoper družbenske zakone.

Knez Bismark praznoval je 1. dan aprila svoj 73 rojsni dan, cesarjevič Nemški čestital mu je osebno cesar pa po svojem adjutantu.

Francoska. — Parlament francoski imel je „Veliki petek“, ki unanjemu svetu prav živo kaže, kako onemoglost republikanske ustave moč in veljavo francoskega naroda porušava.

Ministerstvo Tirard-ovo storilo je možate korake zoper generala Boulanger-ja, pa beseda „o prevstrojenji ustave“ katera se njemu poklada v usta, padla je v zbornici poslancev na rodovitna tla pri različnih strankah iz različnih uzrokov in Veliki petek koncem seje iznenadi poslanec Laguerre zbornico s predlogom na prevstrojenje ustave. Za predlagateljem oglasi se poslanec Pelletan z izjavo, da je on s svojimi prijatelji tudi izročil predlog na premembo ustave, za to ker so načeloma bili vedno za tak predlog. Dalje oglasi se bonapartist Jolibois rekoč, da bode on s svojimi prijatelji tudi glasoval za premembo ustave in to načeloma, ne pa kakor republikanci s strahu. Poslanec Vandry d' Asson govoril je potem ter svoj govor sklenil z besedami: „Živila kot kraljestvo!“ — Po teh besedah plane minister za poljedelstvo Viette na oder ter izjavlja, da na take uporniške in veleizdajske izreke, katere tukaj izreči se je govornik ravnokar predrznil, ne bode odgovarjal ničesar. V imenu vlade, kateri predlog ni bil oglašen, nima pravice govoriti, naj se počaka, da pride ministerski predsednik v zbornico, ki je sedaj v senatu, on za svojo osebo nasprotuje z vso silo.... Dalje besede se niso mogle več slišati zaradi velikega hrupa. Potem je zopet bonapartist Jolibois imel dalji zelo zbadljiv govor, katerega je končal z besedami: republika je vlada katera je nastala iz uporo očigled sovražnika.

Bivši minister Brisson, ki je potem skušal republikance zbrati k složnemu glasovanju, izrekel se je enako zoper nujnost, kakor zoper predlog sam, rekoč, naj vendar vsi prijatelji naroda pazijo na to, od kod in pri kakošni priliki prihajajo ti predlogi, in naj ne prezirajo, da se bonapartist drzne republikancem očitati, da so napravili upor nasproti zbornici, katera še med saboj vidi priče dogodb z dne 2. decembra (ko se je Napoleon III. proglasil za cesarja.)

Clemenceau je potem izrekel, da sicer pritrjuje besedam Brisson-ovem, da pa vendar podpira predlog v očigled nemira v deželi, ker se mora ustava popraviti ne glede na to, od kod predlog prihaja.

Dalje govorili so še pristaši in nasprotniki vladini, konečno tudi ministerski predsednik rekoč, da nasprotuje nujnosti predloga.

Pri glasovanji pa je bil predlog Pelletan-ov sprejet z 268 glasovi zoper 237. — To pomenja pri parlamentarnih vladah nezaupnico, vsled katere mora vlada odstopiti. To se je tudi zgodilo. Tirard dal

je z vsemi ministri vred ostavko in predsednik republike Carnot je ta odstop sprejel. Sploh se pričakuje, da predsednik zbornice Floquet prevzame težko nalogo sostaviti novo ministerstvo, katero bi znalo zopet hirati nekoliko mesecev.

Ob kratkem bode v zbornico izvoljene Boulanger, ta bode potem gotovo dobil priliko, kmalu stopati višje in višje, prevzame vlado na čelu ministrov, ki bodo le njemu poslušni in tako bede gotovo našel priliko, da on ali pa kedo za njim stoječi „reši“ Francosko tako, kakor je to svoj čas storil Napoleon.

Rumunska. — V Bukareštu prišla ste si večina in manjšina ravnokar na novo izvoljene zbornice v toliko nasprotje, da se je deloma uže s pravico govorilo o uporu v Bukareštu. Manjšina prišla je v zbornico z revolverji, nekdo je pred zbornico streljal ter vstrelil enega čuvaja, govorilo se je, da je manjšina nameravala umoriti ministerskega predsednika Bratianu-a, ki ima uže 12 let in to z veliko pohvaljenim uspehom v rokah krmilo mladega kraljestva. Opozicija mu očita, da protipostavno vpliva na izid volitev in zato tolik upor. Sploh pa se pričakuje, da vsa ta rabuka ne bode imela daljih posledic.

Bukarest. — Izvestje Havasovo: Bratiamo dal svojo ostavko, ki je menda nepriklicljiva. Kneza Ghiko poklicalo so v kraljevo palačo.

Srbska. — Kralj Milan sprejel je v ponedeljek člene Skupčine v svoji palači ter je na nagovor njenega predsednika odgovoril, da se bode on ravnal strogo po dogovoru, kateri je bil vlansko leto dogovorjen z vodji radikalne stranke in z njim, in da je ta dogovor prav za prav program delovanja Skupčine. V okviru tega dogovora more se Skupčina zanašati na dobrohotnost kraljevo, kralj pa pričakuje, da bode tudi radikalna stranka svoje dotične dolžnosti strogo spolnovala. Ker so v Skupčini skoraj sami radikalci, toraj je njena odgovornost toliko večja nasproti kralju in domovini. V prvi vrsti je vprašanje financijelno, katero mora Skupčina vrediti. Glede tega kralj tudi ne zahteva ničesar, kar bi se ne bilo uže doseglo po soglasji. Dalje omenjal je kralj notranjih strankarskih razmer in pa postopanja radikalnega časništva nasproti inozemstvu ter je naglašal, da je v interesu dežele in stranke, postopati pomirljivo in zmerno ter se zdržati izšolanja.

Površno omenjajoč gotovih dogodb zadnjega časa, izjavil je kralj, da bode z vso silo pobijal ono teženje, katero hoče zunaj Skupčine in vlade gospodariti. Konečno dal je kralj naprednjaški stranki spričevalo, da se ji vkljub nasprotovanja radikalcev ne more in ne sme odrekavati zmožnosti in dobre volje, služiti kralju in domovini. Tudi liberalna stranka ima zmožnih in skušenih mož in kralj se nadja, da se bode tudi radikalna kot najmlajša stranka, skazala sposobno za vladanje.

Laška. — Papež sprejel je v Rimu navzoče kardinale, nadškofe in škofe v zasebni biblioteki, da so mu čestitali povodom velikonočnih praznikov.

Uradni list razglaša potrdilne zapisnike o trgovinski pogodbi med Laško in Avstrijsko.

V Massaui pogaja se laški vojskovodja še vedno z Neguš-om Abisinskim in razprave so v tem trenutku take, da se ne more soditi ali se z njih sčini mir ali vojska, vendar pa upanje na mirno poravnavo še ni zgubljeno.

V mnoge krajih Laške napravili so plazovi snega velike škode, pokončali so tudi več ljudi.

Najnovejše vesti.

Francoska. Videti je, da bode zborniški predsednik Floquet sostavil ministerstvo zgol iz skrajnih republikanskih krogov.

Floquet prevzel sestavo nove francoske vlade in je baje novo ministerstvo tako-le sestavil: Floqet (predsedstvo in notranje zadeve), Freycinet (vojsko), Goblet (pravosodje), Bertholet (nauk), senator Boulanger (finance), Kranz (mornarico), Lockroy (trgovino), Viette (poljedeljstvo). Nova vlada bode baje predlagala zbornicama, da se spremeni volilni red za senat in da se bodo volitve za zbornico vršile po okrajih. Z novim volilnim redom se bode uvela splošna volilna pravica za senat. Če bode tak volilni red vsprejet, kmalu ne bode senat nič zmernejši, nego vlada.

Laška. Abesinski kralj je Italijanom naznanil, da je pripravljen skleniti mir, ako ostavijo vse svoje postojanke, razen Massaue. Italijani pa neso zadovoljni s temi pogoji, ampak zahtevajo, da je jim pusté vse njih pozicije ter dovolijo še razne trgovske ugodnosti. Potem takem se mir ne bode sklenil, vojna se pa tudi morda še ne bode takoj začela. Abesinci ne marajo Italijanov napasti v njih utrdbah, Italijani se pa tudi bojé dalje v deželi.

Žitna cena

v Ljubljani 31. marca 1888.

Hektoliter: pšenice domače 6 gold. 17 kr. — banaške 7 gold. 20 kr. — turšice 5 gold. 80 kr. — soršice gold. 6 — kr. — rži 5 gold. 50 kr. — ječmena 4 gold. 20 kr. — prosa 4 gold. 80 kr. — ajde 5 gold. 55 kr. — ovsa 2 gold 44 kr. — Krompir 2 gold. 67 kr. 100 kilogramov.

V Kranji 3. marca.

Hektoliter: Pšenica 6 gold. 18 kr. — Rrž 4 gold. 55 kr. — Oves 2 gold. 60 kr. — Turšica 4 gold. 54 kr. — Ječmen 4 gold. 22 kr. — Ajda 4 gold. 22 kr. — Slama 100 kilogr. 1 gold. 60 kr. — Seno 2 gold. — kr. — Špeh 1 kilogr. 54 kr.

Odgovorni vrednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.